

סימן א

בדיקת אנטיגן בשבת, לבירור אם נדבק בנגיף הקורונה

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

ברצוני לברר האם מותר לעשות בדיקות 'אנטיגן' בשבת, בדיקת אנטיגן היא בדיקה ביתית, לבירור תוך כמה דקות אם אדם נדבק בנגיף הקורונה, אמנם יש ויכוח על רמת האמינות שלה, אבל כהיום נהוג לסמוך על זה.

תיאור קצת על הבדיקה

תיאור הבדיקה בקצרה, הבדיקה הוא אחד ממיליארדי הנפלאות האדם הנמצאים בגוף האדם, כשאדם נדבק בוירוס, יש אנטיגנים [חלבונים] שהם נגועים ומעוררים את תגובת מערכת החיסון הנמצא בגוף האדם. התגובה החיסונית גורמת לכך, שחלבונים הנקראים נוגדנים, ייצמדו לאנטיגנים אלו וינטרלו את האנטיגנים. לכל אנטיגן יש נוגדן מיוחד הנקשר דווקא אליו.

בבדיקת האנטיגן דוגמים את רירית האף באמצעות מטוש. לאחר מכן טובלים את המטוש בכלי המכיל נוזלים הממצים ממנו את הנגיפים, וממצי מן הנגיפים את האנטיגנים הנבדקים, מבלי להרוס אותם. בשלב הבא. מטפטפים את הנוזל שלתוכו התמצו האנטיגנים לתוך שקע [בארית] בערכת הבדיקה. רצועה דקה טבולה בקצה התחתון שלה בנוזל שבשקע.

רצועת הבדיקה האמורה כוללת חומרי צבע הנקשרים אל האנטיגנים וצובעים אותם. ישנם ברצועה שני פסים. על גבי הפס הראשון מצויים נוגדנים הנקשרים לחלבון המיוחד לנגיף הקורונה. הפס השני מכיל נוגדנים הנקשרים לאנטיגן אחר, המצוי בכל דגימה הניטלת מאף הנבדק.

הנוזל שבבארית מטפס ע"ג הרצועה מכוח הנימיות, בדומה לנוזל הנע על גבי נייר סופג הנטבל במים. האנטיגנים מהנגיף - אם הם קיימים - והאנטיגנים המצויים בכל דגימה מהגוף, מתערבבים עם חומרי הצבע. בהגיע הנוזל לפס הראשון, האנטיגנים של הנגיף נצמדים אל הנוגדנים שבפס. הכמות הגדולה יחסית של האנטיגנים המתרכזים על גבי הפס מביאה לצביעה של הפס ע"י חומר הצבע הקשור לאנטיגנים. בהגיע הנוזל לפס השני מתרכזים בו האנטיגנים המצויים בכל דגימה מן הגוף וצובעים אותו.

הפס הראשון ייצבע רק אם אכן הנגיף נמצא באפו של הנבדק. הפס השני אמור להיצבע בכל מקרה, הופעת הצבע בפס השני מהווה הוכחה שהבדיקה נעשתה כראוי.

הצורך בבדיקות בשבת, הם לכמה דברים.

א. אדם קם בשבת בבוקר, ומרגיש חלוש, ואולי יש לו קצת חום, ורוצה לדעת אם יש לו קורונה, וצריך להשאר בבית, או שיכול ללכת להתפלל בבית הכנסת.

ב. כשמרגיש טוב, אבל צריך ללכת לבקר חולה המאושפז בבית חולים, או לזקן הנמצא בבית אבות, וזה מאד עוזר לחולה שמבקרים אותו, הוא מרגיש טוב, אבל מחמת הזהירות דורשים לעשות בדיקה לפני הביקור.

ג. לפעמים שאלה זו נוגעת לצורך רפואי דחוף, כגון אנשים שהם במגע עם אנשים זקנים או עם בעלי רקע סיכוניות. או אמהות עם תינוקות, - הצריכים לוודא שהם שלילי לנגיף, כי אחרת הם צריכים להיזהר.

האם מותר לעשות את הבדיקה הזו בשבת?

תשובה

אין לעשות זאת בשבת, בשביל צורך תפילה וכדו', רק כדי לברר את מצבו, ואף שיתכן שאין בזה איסור דאורייתא, מכל מקום מותר לעשותו רק בשביל צורך גדול, כגון לעזור לחולה הנמצא בביקוח נפש וכדו', אבל אין לעשותו ללא צורך גדול, כי זה צובע.

מקורות ונימוקים

יש כאן כמה נדונים לדון באיסור בדיקת אנטיגן בשבת, א. איסור בורר שהבדיקה בוררת בין סוגי הנגיפים, ב. מעבד שמחבר שני דברים, ונוצר דבר חדש, ג. איסור צובע שצובע את הפסים, ועל ידי הפסים האדומים יודע מה מצבו.

דנו הפוסקים לאלו האנשים שמקפידים לשתות רק מים מסוננים, כי לדעתם יש במים דברים שאינם נראים, אם מותר להם לסנן מים בשבת, האם נקרא ברירה בפסולת שאינה ניכרת כלל. ויעוין באורחות שבת (פ"ג אות לט) שנחלקו בזה פוסקי זמננו.

א. איסור בורר

אמנם נראה שבענינו לכו"ע אין בזה איסור בורר, כי יסוד איסור

יש לדון האם יש בזה מלאכת בורר. בעיקר בהפרדת האנטיגנים מהנוזל העולה על הרצועות, שחלק מהאנטיגנים נצמדים לנוגדן הזה, וחלק לנוגדן השני.

בורר שיש תערובת, ומסדר את התערובת, אבל באופן שלא התערובת ניכר, ולא הסידור ניכר אין בזה בורר, ובפרט שיתכן ששניהם נחשבים למין

לצורך דבר הנצבע, מה שאין כן צביעת הסדין איננו לצורך הסדין, אדרבא לכלוך הוא לו. רק לפרסם שהיא בתולה וזה לא מיקרי צובע.

כמו כן כתב בשולחן ערוך הרב (או"ח קו"א סימן שב בסוף) שאין איסור כלל במלאכת צובע כשאין לו חפץ בה כלל, וגם אין דרך העולם לחפץ בה כלל.

עוד הביא מהמהרי"ל דיסקין (קונ"א אות לה) שכל דבר שמלאכתו זמנית אפילו אם בסופו של דבר הדבר מתקיים, אין זה נקרא מתקיים, יעו"ש ראייתו.

עוד הביא שכתב בקהילות יעקב (סימן מ אות ב) שמלאכת צובע שונה ממלאכת כותב, שצובע הוא תיקון הדבר הנצבע, שרוצה להשביחו ולייפהו, ומלאכת כותב הוא איפכא שצריך את האותיות, וכיון שאי אפשר לראות את האותיות כשהן פורחות באויר, הרי הוא כותבם על הנייר.

ולפי זה בעניננו, אין שייך מלאכת צובע, כי אינו צריך את המשטח הצבוע, אלא צריך רק את המידע שמגיע על ידי הצביעה.

ובשמירת שבת כהלכתה (הערות פרק לג הערה צב) כתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שכיון שמעונינים לראות השתנות הצבע, אפשר דשפיר חשיב צובע. אך יש להסתפק, דכיון שאין רוצים כלל בצביעת הקיסם, רק למען

אחד, ואין בזה בורר, וגם ששניהם נקראים פסולת, ואין איסור לברור פסולת מתוך פסולת.

ב. מצד איסור מעבד

אולי יש בזה איסור "מעבד" שע"י הפעולה משתנה הרוק ממהותו, וכשם שאסור למלוח ירקות מחמת שנעשה בהם עיבוד, אף שבוודאי הירקות לא משתנים לגמרי ממהותם, וה"ה וכ"ש לענין זה.

אמנם נראה שיסוד מלאכת מעבד זה שמחברים שני דברים, והדבר השני משתנה במהותו, כגון שמולח ירקות, והירקות משתנים, ונעשים מעובדים, וכן המולח עורות, שהעורות מקבלים צורה חדשה.

בעניננו אין נוצר שינוי אלא הכל נשאר כמו שהיה, אלא שיש הפרדה בין המינים, וזה לא נקרא מעבד.

ג. איסור צובע

יעוין בקובץ עטרת שלמה (ח"ז עמוד קכה) תשובה מהגאון רבי יהושע נויבירט זצ"ל מה שכתב בכעין בדיקה זו לגבי איסור צובע, והביא כמה סברות להקל:

כתב החתם סופר (כתובות דף ה ע"ב) לדון איך מותר לבא על הבתולה בשבת, והרי צובע את הסדין, וצריך את הצביעה כדי לדעת שהיא בתולה, ותיירץ: דלא שייך צביעה אלא כשהוא

צבועות בבגדיו או במפה, משום צובע. וכתב במשנה ברורה (ס"ק נט) ויש מקילין בכל זה כיון שהוא דרך לכלוך, ויש לסמוך עליהם היכא דאי אפשר לו ליזהר בזה.

ולפי זה יש לדחות הראיות שהביא בקובץ עטרת שלמה. מה שכתב בשם החתם סופר להתיר צביעת הסדין, שאני התם שהוא לכלוך ממש, אבל הכא, הרי עשוי לכך כדי לדעת את מצבו, ובזה אסור.

גם מה שהביא מהשו"ע הרב יעו"ש שכתב, חזותא [דבר הצבוע] לאו מילתא היא, אלא אם כן דרך העולם להחשיב חזותא זו, כי עיקר חזותא היא למראה עיני הבריות ואם אין מביט אל מראהו מחמת גריעותו אין כאן חזותא ולא עשה ולא כלום, וכמבואר במג"א (סוף סי' שכ) לענין צביעה, דדבר שאין דרך העולם לצובעו אין בו משום צובע ומותר אפילו לכתחילה, עכ"ד.

ואם כן אדרבה בענינו, צריך את הצביעה, וזה עשוי לכך, וכל מטרת הבדיקה היא בשביל הצביעה לראות את מצבו.

גם דברי הקהילות יעקב, הם בגדרי צובע מדאורייתא, אבל לא כתב שאין בו איסור אפילו מדרבנן.

גם דברי המהרי"ל דיסקין אמורים במלאכת קושר, שישוד המלאכה היא רק במלאכה העשויה להתקיים, ואם

דעת דבר אחר, אין זה דומה כלל לצביעה שהיתה במשכן. ומכל מקום התיר רק בספק סכנת נפשות.

ונראה שבענינו אסור לעשות את הבדיקה על כל פנים מדרבנן וראיה לזה מהנאמר במסכת בכורות (דף נה ע"א) שאסור לעשר מעשר בהמה ביו"ט, משום "סקרתא", דהיינו שצריך לסמן את העשירי, ועובר על איסור צובע, אף שאין צריך את הצביעה, אלא רק בשביל לדעת איזה העשירי, ועם כל זה אסור.

ומרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל אמר (הערות) שלכאורה אין בזה איסור דאורייתא, כיון שאין כוונתו ורצונו להשביח עור הבהמה, אלא רק לרושם וסימן בעלמא.

והרמב"ם כתב מצד "רושם". ויש לדקדק דהרי איסור "רושם" זהו מצד "כותב", ואין איסורו אלא כשמקפיד על צורה מסויימת, ובסיקרא של מעשר בהמה אין לו קפיידא על צורה מסויימת, וצריך לומר דאיסורו מדרבנן. [אמנם יעוין בתוס' בחגיגה (דף ח ע"א) שכתבו בשם הר"י, דהצביעה של מעשר בהמה הוא איסור דאורייתא].

עוד ראיה לזה על פי מה שכתב בשו"ע (או"ח סימן שכ ס"כ) בשם היראים, שהאוכל תותים או שאר פירות הצובעים, צריך ליזהר שלא יגע בידיו

אינה עשויה להתקיים אין עליה שם מלאכה. אבל לא בשאר מלאכות.

ואף שמסתבר שבענינו כבר יש סימון, ורק על ידי בדיקת הפס בולט יותר, גם בזה יש איסור, כמו שכתב בירושלמי (שבת פ"ב ה"ד) שיש מקום שהיו שולחין כתב סתרים, ועל ידי שפיכת נוזל מסוים, היה נראה הכתב, האם העושה כן בשבת ומגלה הכתב חייב חטאת ככותב, יעו"ש.

ובפמ"ג (סימן שמ משבצ"ז סק"ג) כתב, אותן הכותבים דבר סתור **וגם** בענינו על כל פנים יש בזה איסור דרבנן, ולכן אסור לעשות את הבדיקה, אלא כשיש בזה צורך פיקוח נפש, או ספק פיקוח נפש, אמנם אם יש צורך גדול מאד, אולי מותר לעשותו על ידי נכרי, ובכל מקרה יעשה שאלת חכם.

סימן ב

לנתק תינוקת ממכשיר אקמו כדי להציל ילדים אחרים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

לפני כחודש וחצי נולדה לי ביתי היקרה, במהלך הלידה עברה פגיעה ריאתית קשה, הונשמה ואף חוברה למכשיר אקמו.

קעת הוא הועברה לבית חולים..., וגם שם היא מחוברת למכשיר "אקמו". הרופאים ניסו לגמול אותה ממכשיר האקמו 3 פעמים ללא הצלחה. לדברי הרופאים הריאות שלה לא עובדות כלל והן לא ברות שיקום עפ"י הרפואה.

היו דיונים רבים של מומחי רפואה על מקרה זה, ודנו בה רופאים רבים ומתחומים שונים, וישבו וועדות ושיבות רבות. וכל הצוות הרפואי הגיעו להחלטה, שהילדה לא ברת חיים, ואין לה סיכוי לחיות ללא מכשיר אקמו.

גם עם מכשיר האקמו אינה יכול להחזיק בחיים זמן רב, מקסימום עד חודש.

מנהל המחלקה הגיע אלי, ואמר לי אין לנו מה לעשות, היא לא ברת חיים, מה שמחזיק אותה כרגע זה מכשיר האקמו, זה כמו לנפח בלון, אבל זה לא חיים.